

KÖNYVESPOLC

PALÓC MESÉK HANGGAL, KÉPPEL

A Hagymányok Háza mesekutató részlege évről évre jelentkezik egy-két figyelemre méltó kiadvánnyal. Nem klasszikus kutatóműhelyről beszélhetünk, hiszen noha az ott dolgozó munkatársak zöme képzett folklorista, elsősorban a mese „*társadalmasításával*”, a revival mesemondás segítségével, a mese műfaját bemutató tanfolyamok és a nagyközönségnek szánt rendezvények szervezésével foglalkoznak. E sokféle tevékenység mellé rendelődik az a kiadványszerkesztő munka, amelynek legújabb darabjai mesemondói egyéniségmonográfiákat (Pál István, Csipkés Vilmos) és más, mesei témájú audiovizuális kiadványokat ölelnek fel. Ez utóbbi művek egyike a Varga Norbert által összeállított és gondozott *Élőszóval* című DVD és füzet, amely a felvidéki folklórkutató és közművelődési szakember gyűjtéseiből 16 mesét tartalmaz. A mesemondást, mesemondói portrékat megörökítő videófelvételeket tartalmazó DVD mellékletének szánt füzet hátlapján olvasható, hogy a Hagymányok Háza módszertani indíttatású kiadványnak szánta azt, informatív céllal a mesét szerető nagyközönségnek és segédletként a különféle mesemondóversenyeken részt vevő mesemondóknak. E kiadvány azonban jóval több alkalmazott tudásnál, ugyanis korábban másutt még nem hallható/olvasható primer forrásanyagot tartalmaz.

Varga Norbert 2005–2019 közötti táji gyűjtéseiből válogatott be a forráskiadványba kilenc mesemondót a magyar–szlovák országhatár mindkét oldaláról, a tágan értelmezett palóc etnikai területről. Egy részük a szűkebb Palócföld szülötte (Varsány, Nógrádsipek, Rimóc), azonban akad közöttük barkósági (Arló), medvesaljai (Óbást),

gömöri (Feled, Csoltó) és Felső-Ipoly menti (Ipolykér) mesemondó is, többnyire egy-egy általuk reprezentált és egyúttal történetmondói repertoárjukat is fémjelző népmesével, esetenként ugyanazon adatközlőtől kettő, egyetlen esetben pedig három népköltészeti alkotás is szerepel a DVD-n. Az elmondott mesék tipológiailag, műfajilag is meglehetősen széles skálán mozognak. A legnépesebb csoport a tündérmeséké, de három-három folklórszöveg képviseli az állatmeséket, a legendameséket és a tréfás meséket is, az egyik varsányi mesemondótól pedig egy novellamese is elhangzik.

A kiadvány szakmai rangját emeli, hogy a Dala Sára és Klitsie-Szabad Boglárka által írt bevezetőt Varga Norbert részletes mesemondói életrajzai és portréi, a mesemondókat ábrázoló képmelléklet, továbbá a DVD-n szereplő mesék tipológiája egészíti ki. Tartozunk nekik annyival, hogy e lapokon felsoroljuk a kiadványban szereplő, összes hagyományörző népi egyéniség nevét: Csipkés Vilmos Sándor (Arló), Bárány Antalné Strehó Margit (Varsány), Lakota Kovács Mária (Ipolykér, Szlovákia), Szita András (Varsány), Hugyár Béla (Csoltó, Szlovákia), Uram Istvánné Balázs Margit (Nógrádsipek), Kisbenedek Csirke Valéria (Óbást, Szlovákia), Mihály István (Feled, Szlovákia), Vincze Barna (Rimóc). Közülük ketten, Strehó Margit és a közelmúltban elhunyt Csipkés Vilmos mesemondóként *A Népművészet Mestere* díjban részesültek. Mindkettőjük egyéniség-monográfiájának sajtó alá rendezése előrehaladott állapotban van.

A *Népmesetár* sorozatban megjelent *Élőszóval* című forráskiadvány Varga Norbert folklorisztikai munkásságának kicsiny, ám színes és értékes részét képezi. Oldalági „*hajtása*” a gyűjtő-kutató tíz „*kötetesre*” tervezett *Élő népköltészet* című DVD-sorozat

tának, amelyből eddig három DVD látott napvilágot a Szlovákiai Magyar Művelődési Intézet és a Gyurcsó István Alapítvány gondozásában (2016–2018), és amely DVD-k szlovákiai magyar tájak jeles mesemondóit örökítik meg szintén történetmondás közben. Őszintén reméljük, hogy mind az utóbbi sorozatnak, mind pedig a Hagyományok Háza kiadványának lesz még folytatása, hiszen több még élő, illetve a közelmúltban elhunyt jeles mesemondóról a Muravidéktől a Keleti-Kárpátokig szintén rendelkezésre áll hang- és filmfelvétel.

(Élőszóval. Palócföldi népmesék Varga Norbert gyűjtéséből. Gyűjtötte: *Varga Norbert*. Operatőr: *Vörös Előd*. Szerkesztette: *Varga Norbert–Dala Sára–Klitsie–Szabad Boglárka*. Hagyományok Háza, Budapest, 2019. 28 oldal + DVD melléklet)

Magyar Zoltán

KÖNYVEK A MAGYARORSZÁGI GÖRÖGÖKRŐL

Alapvetésként fontos hangoztatni, hogy a filhellén magyar és hungarofil görög értéktár legfontosabb alkotásai közé tartoznak a görög és magyar nyelven megjelent kétnyelvű könyvek. Vincze Xénia néprajzkutató és kulturális antropológus két könyve is e körbe tartozik. A könyvek az 1948-ban Magyarországra került görögök sorsközösségi gyökereibe és az általuk teremtett értéktár számos elemébe nyújtanak betekintést. Magyarországi görög emberek, családjaik és intézményeik nemzedékeken átívelő öröksége tárul fel, melynek a legfontosabb üzenete, hogy a sorssal való egyéni és közösségi szembenézés a cselekvő erő legméltóbb kifejezési módjaira ad lehetőséget. A könyvekben feltárt egyéni sorsok

a megrázkódtatás sosem felejthető alapélményét rögzítik, ám mindegyik történetből érződik, hogy az átélt események megőrzése a jövő nemzedékek számára igen fontos. A görög szülőföldről és a biztonságot jelentő rokoni körből való kiszakadás után az újrakezdés minden nehézségét vállaló sorsok ismerhetőek meg e könyvek révén, melyekben a megszólaltatott idős emberek által elmondottak évtizedek múlva is alapjai lesznek a magyarországi görögökkel kapcsolatos művelődéstörténeti kutatásoknak.

A mai magyarországi görög közösség 1948 áprilisától van jelen hazánkban. Több ezren lettek menedéket, új hazát, új életlehetőséget Magyarországon. A görög polgárháborúval kapcsolatos okok vezettek a menekültek humanitárius indíttatású befogadásra. Ez utóbbi minősítést azért is indokolt megtenni, mert nagyrészt 14 év alatti gyermekek kerültek ekkor a biztonságot jelentő magyar területre.

A görög menekültréteg befogadása és itteni életkezdeése a magyar humanitárius értéktár mentén is igen nagyra értékelendő és elemzendő tárgykört jelent. 80–90 éves görögök személyes élményeit és életük tapasztalatait ismerheti meg az olvasó, melyek az egyén szempontjából életrajzi jelleggel bírnak, ám valójában a múltban gyökerező bajtársiasság XXI. századi továbbélésének az üzenetét is hordozza napjaink magyarországi görög közössége számára. Ez az a lelki örökség, amely a magyarországi görög családok sorsközösségét mutatja be az olvasók számára, hiszen az egyéni tapasztalati élmények valójában teljesen azonos képet mutatnak föl a történelmi látkép felvázolása terén. A gyerekek és a rokkantak magas arányban voltak jelen a menekültek között, és a szülőföldről kitiszítotttság ezt a lelkiületi helyzetet tovább súlyosbította.